

Ο Διόνυσος καθιστός επάνω σε πάνθηρα. Το ψηφιδωτό αυτό είναι από τη Δήλο. Οι έντονες φωτιστικές προσδίδουν όγκο στο έργο. Ο θεός ξεχωρίζει από το ζωώ επάνω στο οποίο καθέται, με ακούρες λουριδες χρωματος.

Υδρία από την Κάτω Ιταλία. Στο λευκό φόντο ξεχωρίζουν οι φιγούρες ζωγραφισμένες με τέμπρα (Μουσα, του Λούβρου).

έκφραση και μαλακό δούλεμα του υλικού, ενώ έντονες κινήσεις και συστάσεις του σώματος δίνουν στη τέχνη της Περγάμου. Η κυρίως Ελλάδα κρατά την παράδοση της αλλά συμπληρώνει τα γλυπτικά έργα με στοιχεία τοπίου. Τα χαρακτηριστικά αυτά δεν έμειναν ασυτρήρα τοπικά. Οι καλλιτέχνες ταξίδευαν και κατασκεύαζαν έργα σε όλο τον Ελληνικό, τότε, κόσμο, η επικοινωνία και οι αλληλεπιδράσεις υπηρέξαν έντονες και αμοιβαίες. Το πορτραίτο με τον έντονο ατομικισμό είναι στη βάση της τέχνης των νομισμάτων που γίνονται πια νατουραλιστικές απεικονίσεις των διαφόρων μοναρχών, βασιλέων κ.ά. (βλ. ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ 1 και 2 (1981-2) αντίστοιχα σελ. 31 και 68, Μ. Οικονομίδη, Το νομισματικό πορτραίτο). Αλλά δεν είναι μονάχα το νόμισμα που αποτελεί μεταλλικό έργο τέ-

χνης. Δίσκοι, κάτοπτρα, αγγεία κ.ά. έργα της μεταλλοτεχνίας μας δείχνουν μεγάλη ποικιλία στην τεχνική και πολύ πλούσια φαντασία.

Για τη ζωγραφική της εποχής αυτής μπορούμε να μιλήσουμε μονάχα με συγκρίσεις: Οι τοιχογραφίες της Πομπηίας αποτελούν αντίγραφα ελληνικών έργων. Τα ελληνικά έργα είχαν φτάσει στην Ιταλία ως λάφυρα των Ρωμαίων, η δε αντιγραφή έργων τέχνης ήταν συνηθισμένο φαινόμενο, όπως μαρτυρούν διάφορες γραπτές πηγές. Την Ελληνιστική εποχή στη ζωγραφική – όπως και στη γλυπτική – στις συνθέσεις παίρνει μέρος και το τοπίο. Πρωτότυπο για την εποχή θέμα αποτελούν οι νεκρές ψύσεις.

Η Όλυθος και η Δήλος έχουν διαφυλάξει σημαντικά τμήματα από ψηφιδωτά της Ελληνιστικής περιόδου που, αντίθετα από την προηγούμενη τεχνική η οποία χρησιμοποιούσε χαλίκι της θάλασσας, χρησιμοποιεί ψηφίδες καυμένες από κούδικα κομμένα υαλόμαζα (για κάθετα ψηφιδωτά των τοίχων) και από πετρώματα (για οριζόντια ψηφιδωτά των δαπέδων). (βλ. ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ 2 (1982), σελ. 31, Μ. Σιγανίδου, Ιδιωτική κατοικία στην αρχαία Πέλλα, 3 και 4 (1982), σελ. 73 και 71 αντίστοιχα, Δ. Χρυσόπουλος, Ψηφιδωτό).

Την αγγειογραφία της Ελληνιστικής εποχής σημαδεύουν σημαντικές διαφορές από τις προηγούμενες περιόδους. Η μελανόμορφη και η ερυθρόμορφη τεχνική εγκαταλείπονται για όφελος άλλων: Μερικά αγγεία ελληνιστικά έχουν την επιφάνειά τους σκεπασμένη με λευκό επίχρυσμα πάνω στο οποίο το θέμα είναι ζωγραφισμένο με τέμπρα. Συχνά με την τεχνική αυτή συνδυάζεται και πρόσθετη ανάγλυφη διακόσμηση. Στην ελληνιστική αγγειογραφία ξεχωρίζει η τεχνική της ανάγλυφης επιφάνειας που θυμίζει συχνά έργα μεταλλοτεχνίας. Αλλά η κεραμική καθημερινής χρήσης, αυτή των οικισμοσκευών, ήταν ολόμορφη (μελανόχρωμη). Το βερνίκι ομόρφαινε το κεραμικό αλλά και το προστάτευε. Το μόνο διακοσμνητικό στοιχείο αυτών των αγγείων καθημερινής χρήσης ήταν καμία φορά αποτυπωμένα ανθέμια ή άλλα μικρά μοτίβα.

ΡΩΜΑΪΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Με το τέλος του 3ου αιώνα π.Χ. οι Ρωμαίοι αναμεγίνονται στα πράγματα της Ελλάδας με τους τρεις Μακε-

δονικούς πολέμους. Το 168 π.Χ. η Μακεδονία γίνεται τμήμα του Ρωμαϊκού Κράτους. Αν και Ρωμαϊκή επαρ-

Ο ναός του Ολυμπίου Διός κορινθιακού ρυθμού. Εγκαινιάσθηκε το 331/332 μ.Χ. από τον αυτοκράτορα Αδριανό. Με την ευκαιρία αυτή ο Αδριανός προσπάθησε να συνενώσει τους Έλληνες στο Πανελλήνιο αθλοσπονδιακό σωμα.

Το Ωδείο του Ηρώδη Αττικού μπορούσε να περιλάβει 5.000 θεατές. Χτίστηκε στους πρόποδες της Ακρόπολης το 160-174 μ.Χ.

Πρόσψη της δεκαμένης του Αδριανού που ζωγράφισε ο Le Roy το 1755.

χία, παρ' όλα αυτά η πνευματική επίδραση της Ελλάδας στη Ρώμη είναι τόσο έντονη και ζωντανή ώστε μέσω αυτής θα περάσει στον Ευρωπαϊκό πολιτισμό των καταπιτών αιώνων. Η Ρώμη στολίζεται με λάφυρα που μεταφέρονται από όλα τα μέρη της Ελλάδας και γίνονται πρότυπο του ωραίου στα μάτια των Δυτικών.

Η Ελλάδα θα μοιραστεί την τύχη της Ρώμης και θα εμπλακεί σε πολέμους εμφύλιους και εξωτερικούς.

Η «Ρωμαϊκή Ειρήνη» που επέβαλε ο Αύγουστος, μετά τη νίκη του κατά του Αντωνίου στο Άκτιο το 31 π.Χ., χάρισε νέα άνθιση στην Ελλάδα που θα αναπτυχθεί περισσότερο με τον Αδριανό (76-138) ο οποίος σα λάτρης της Ελλάδας που ήτανε, οικοδόμησε πολλά μεγάλα έργα. Άλλος φιλέλληνας, λάτρης του Ελληνικού πνεύματος, ο πλούσιος σοφιστής Ηρώδης Αττικός, πλούτισε με λαμπρά κτίρια διάφορα ιερά και περιοχές της Ελλάδας. Αυτός ο 1ος αιώνας μ.Χ. σημαδεύεται από νέα ελληνιστική αναγέννηση του πνεύματος: Ο Επίκτητος, διωγμένος από τη Ρώμη ιδρύει φιλοσοφική σχολή στη Νικόπολη. Ο Πλούταρχος γράφει το έργο του «Βίοι παράλληλοι», εξυμνώντας τις αρετές των μεγάλων ανδρών. Τέλος ο Παυσανίας που ταξιδεύει σε όλη την Ελλάδα γράφει την περιγραφή της με τόση επιμέλεια και φροντίδα που ακόμα και σήμερα μπορεί η «περιήγησή» του να μας χρησιμεύει ως οδηγός. Η φημη του Ελληνικού πνεύματος είναι τέτοια που πολλοί ρωμαίο αυτοκράτορες έρχονται να μνηθούν στα Ελευσίνια μυστήρια (Αδριανός). Αλλά η οικονομική ζωή της Ελλάδας είναι ανύπαρκτη κι έτσι, όταν τον 3ο αιώνα οι Γότθοι που περνάν το Δούναβη κατεβαίνουν, βρίσκουν μια Ελλάδα φτωχιά και χωρίς ζωή που δεν μπορεί να αντισταθεί στις ορδές τους που θα συλλήσουν την Αθήνα (267). Τον 1ο αιώνα ο Απόστολος Παύλος κηρύσσει το Χριστιανισμό στην Ελλάδα (Αθήνα-Κόρινθο). Κατά τη Ρωμαϊκή περίοδο η τέχνη δε σημειώνει εξέλιξη. Η αρχιτεκτονική, χάρη στους φιλέλληνες αυτοκράτορες και ιδιώτες (Αδριανός, Ηρώδης Αττικός) γνωρίζει έξαρση. Πολλά έργα κοινής ωφέλειας όπως λουτρά, υδραγωγεία, βιβλιοθήκες κλπ. χτίζονται στον Ελλαδικό χώρο.

Το 324, μετά από πολλές ταραχές στους κόλπους της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, ο Κωνσταντίνος ο Μέγας μένει μόνος αυτοκράτορας. Το 330 εγκαινιάζει την Κωνσταντινούπολη ως πρωτεύουσα της Αυτοκρατορίας. Αυτό είναι και το τέλος του αρχαίου κόσμου. Από εδώ και πέρα μπαίνουμε στη μεσαιωνική, τη ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟ.